

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Tolerance a vnímání korupce

Občanský průkaz 4.0 – kompetence pro demokratickou kulturu
(reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008154)

Jak definovat korupci?

Širší x užší pojetí korupce

- ✓ Užší pojetí: korupce = úplatkářství
- ✓ Širší pojetí:

Transparency International: „Zneužití svěřených pravomocí za účelem získání nezaslouženého soukromého prospěchu.“

- Zneužití x výkon pravomocí (+ nezasloužený prospěch)
- Svěřené pravomoci - nejen veřejná sféra
- soukromý prospěch: nejen individuální, ale i skupinový

Jak definovat korupci?

Korupce má různé podoby, nejen přijímání úplatků!

Starosta pan Pravý zmanipuluje veřejnou zakázku na opravu školní budovy tak, aby vyhrála firma pana Levého. Jiné firmy by mohly práci provést levněji, kvalitněji či obojí, nicméně starosta Pravý zařídil nastavení zakázky tak, aby vyhrála firma pana Levého.

Proč to starosta Pravý udělal?

SITUACE A

Pan Levý zaplatil starostovi Pravému úplatek.

SITUACE B

Pan Levý je kamarád starosty Pravého.

SITUACE C

Pan Levý je zet' starosty Pravého.

SITUACE D

Starosta Pravý je akcionářem firmy vedené panem Levým.

Korupční jednání

Chápeme-li korupci jako zneužití svěřených pravomocí za účelem získání nezaslouženého soukromého zisku, pak **všechny čtyři situace představují korupční jednání!**

Důležité je **zneužití pravomocí** (v příkladu zmanipulování veřejné zakázky), nikoli konkrétní mechanismus zisku.

×

Úzké chápání korupce jako úplatkářství: pouze situace A - v češtině intuitivní pojetí, které ale klade důraz na úplatek (mechanismus zisku), ne na zneužití svěřené role či pravomocí.

Klíčové otázky při měření korupce

- ✓ Jak je definována korupce?
- ✓ **Co je rozsah/úroveň korupce?** Frekvence, objem úplatků, objem škod, společenská závažnost, počet lidí zapojených do korupčního jednání?
- ✓ **Na co se ptát?** Zkušenosti nebo vnímání?

Zkušenosti × vnímání korupce

Otázky na zkušenosti

- ✓ dobře postihují pouliční úplatkářství
- ✓ Nereflektují jiné formy korupce ani velkou politickou korupci

Otázky na vnímání

- ✓ Mohou postihnout všechny formy korupce
- ✓ Významný vliv dalších faktorů (médiá, charakteristiky respondenta)
- ✓ Nejde o přímý indikátor!

Index vnímání korupce

- ✓ Transparency International, od 1995
- ✓ Agregovaný (kompozitní) index: složený z mnoha různých zdrojů, pro každou zemi mohou být jiné
- ✓ Korupce ve veřejném sektoru, nejpoužívanější index
 - Body na škále 0-100 (nejvíce - nejméně vnímané korupce)
 - Benchmarking - seřazení zemí podle stupně vnímání korupce mezi úředníky a politiky
- ✓ Neměří přímo míru korupce = nepřímý indikátor!
- ✓ ČR 2020: 54/100 bodů; 49/180 zemí (EU 64 bodů)

Tolerance a vnímání korupce

Korupční rizika spojená s kulturními zvyklostmi

Kdy se z daru stává úplatek?

- ✓ očekávaná reciprocita
- ✓ role kulturního kontextu
- ✓ rizika, ale i kulturní význam „pozorností“ pro důležité lidi.

Mohou škodit i dary, které nejsou myšlené jako úplatky?

- ✓ Kromě explicitní očekávané reciprocity může vzniknout také (vědomý či podvědomý) pocit závazku

Doporučená literatura

- Dvořáková, Vladimíra: *O prostoru korupčních příležitostí. Kdy, kde a jak se vytváří v České republice*. Praha: Slon, 2020.
- Chmelík, Jan, Zdeněk Tomica: *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011.
- Naxera, Vladimír. *Korupce v komunistickém režimu a v průběhu postkomunistické transformace*. Brno: Doplněk, 2015.